

– Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinin Hukuki Meseleleri –
 1. Ders:
 Türkiye ile Avrupa Birliği Arasındaki Ortaklık İlişkisi:
 Tarihsel Gelişim

PROF. DR. İLKE GÖÇMEN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM DALI

JEAN MONNET CHAIR

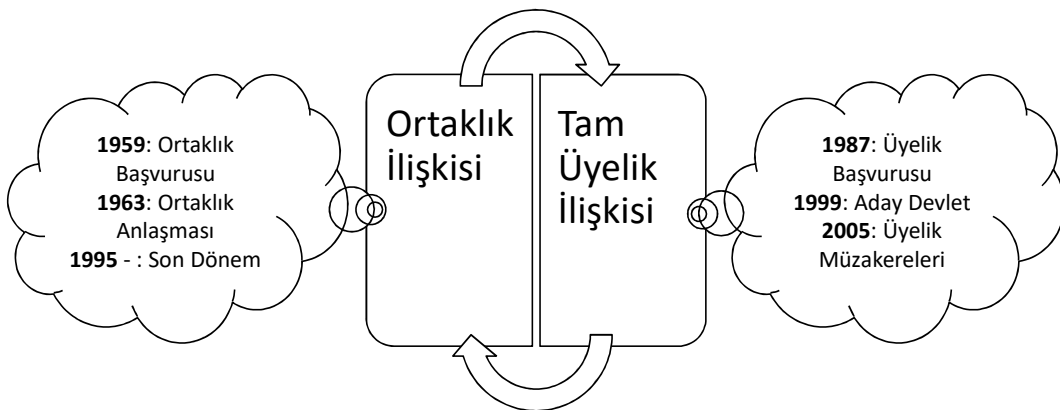
With the support of the
 Erasmus+ Programme
 of the European Union

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1

Türkiye – AB İlişkileri

2

II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa

II. Dünya Savaşı sonrası iki önemli gelişme yaşanmıştır.

(1) Avrupa'daki siyasi eğilim değişmiştir:

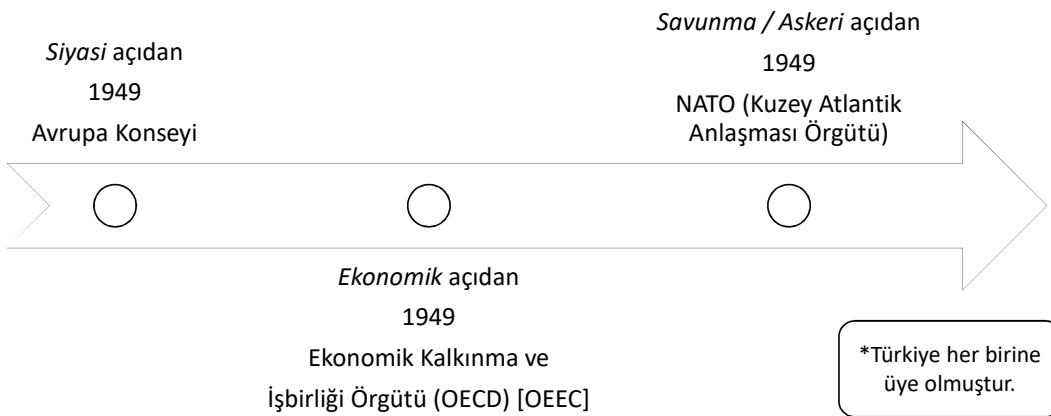
- Ulus devlet / milliyetçilik ∇ & Federal Avrupa düşüncesi ^

(2) ABD ile Sovyetler Birliği "Soğuk Savaş" içine girmiştir.

- Avrupa, 1945 yılında *Yalta*'da yapılan bir toplantı ile ortasından «demir perde» ile «etki alanları»na ayrılmıştır.

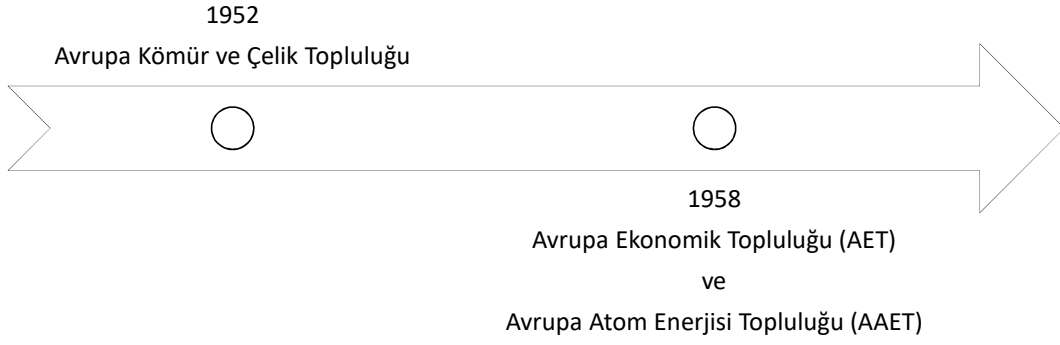
3

Tarihçe: Batı Avrupa Merkezli Üç Kurum

4

Tarihçe: Avrupa Bütünleşmesi

5

Tarihçe

31 Temmuz 1959

Türkiye, AET'ye
başvurur.

6

Türkiye, neden AET'ye başvuruyor?

Tarihsel ve İdeolojik Etken	Ekonomik Etken	Siyasal Etken
<ul style="list-style-type: none"> XIX. yüzyılın ortalarından itibaren «çağdaşlaşma» = «Avrupalılaştırma» 	<ul style="list-style-type: none"> AET, ekonomik bunalımdan çıkış için adeta bir «can simidi» 	<ul style="list-style-type: none"> İç politika açısından <ul style="list-style-type: none"> Başarı & başarısızlık nitelendirmeleri Dış politika açısından <ul style="list-style-type: none"> Yunanistan, 15 Temmuz 1959'da AET'ye başvurmuştur.

7

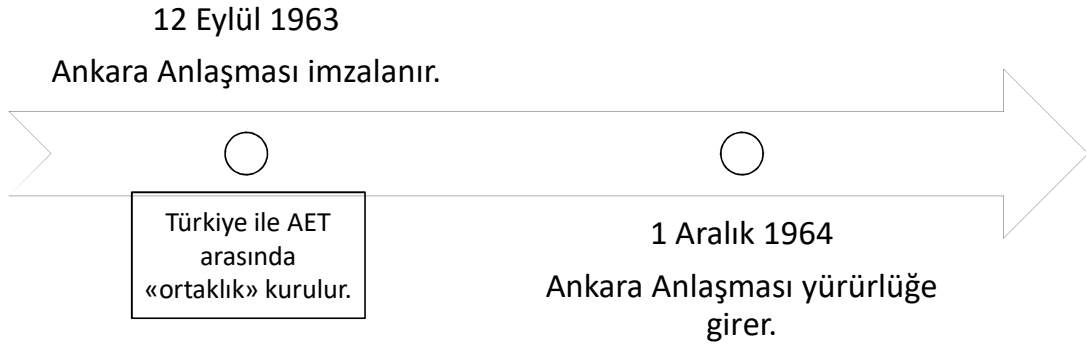
AET, Türkiye'yi neden kabul ediyor?

*Birleşik Krallık, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç ve İsviçre (1960).

Tarihsel ve İdeolojik Etken	Ekonomik Etken	Siyasal Etken
<ul style="list-style-type: none"> Resmi düzey: «Soğuk Savaş» sürerken Türkiye'nin «Batılı» kimliği vurgusu (olumlu) Gayri resmi düzey: Olumsuz Türk(iye) imajı (olumsuz) 	<ul style="list-style-type: none"> Zayıf ve istikrarsız ekonomi (olumsuz) 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin «Batı» yönelimli oluşunun teşviki Avrupa Serbest Ticaret Birliği* yerine AET'nin tercihinin teşviki Yunanistan ile Türkiye'ye eşit davranma fikri

8

Tarihçe

9

Ankara Anlaşması ile ilgili Tespitler

Taraflar	<ul style="list-style-type: none"> • AET ve Üyesi Devletler • Türkiye Cumhuriyeti
(Ekonomik) Amaç	<ul style="list-style-type: none"> • Taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmek
Araç	<ul style="list-style-type: none"> • Aşamalı olarak <i>gümrük birliği</i> kurmak suretiyle malların serbest dolaşımını sağlamak (10) • (+ Aşamalı olarak işçilerin, iş kuranların, hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamak iradesi (12, 13, 14))
(Siyasi) Amaç	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'nin AET'ye [AB'ye] katılımını sağlamak (28)

10

Ankara Anlaşması'nın Analizi

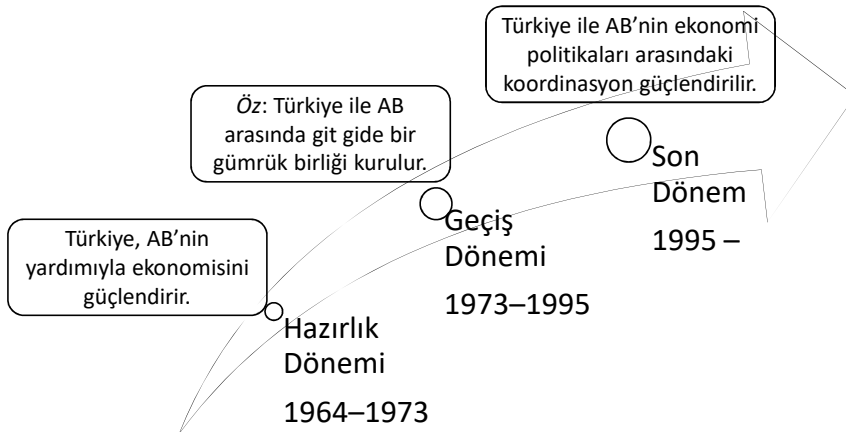
Hukuksal Açıdan

Geri dönülemez bir entegrasyon süreci başlatmıştır:
AB'ye üyelik olana kadar gündemde kalacaktır.

Çerçeve Anlaşma niteliği taşımaktadır:
İçerik, uluslararası anlaşmalar + Ortaklık Konseyi kararları ile doldurulacaktır.

11

Ankara Anlaşması ve Ortaklığın Dönemleri

12

Hazırlık Dönemi (1964 sonrası)

Türkiye'nin tutumu

- Öz: Gerekli alt yapıyı oluşturmaksızın geçiş dönemine başlamak
- Özellikle, Birleşik Krallık'ın üyeliği veto edilmiş ve Yunanistan, Albaylar Cuntası nedeniyle ilişkileri dondurmuşken...

AET'nin [AB'nin] tutumu

- Öz: Gerekenler yapılmadığı için geçiş döneminin başlamasını geciktirmek
- Özellikle, sanayileşmiş ülkelere öncelik verme niyeti ve Akdeniz için yeni politika oluşumu...

13

Mart 1969
«Katma Protokol»
müzakereleri başlar.

1 Eylül 1971
«Geçici Anlaşma»
yürürlüğe girer.

23 Kasım 1970
Katma Protokol
imzalanır.

23 Kasım 1973
Katma Protokol
yürürlüğe girer.

14

Katma Protokol: 8 Temel Konu

Malların serbest dolaşımı

- Gümrük vergilerinin karşılıklı olarak kaldırılması, ortak gümrük tarifesinin Türkiye'ce kabulü, miktar kısıtlamalarının karşılıklı olarak kaldırılması

Ortak tarım politikasına Türkiye'nin uyumu

İşçilerin serbest dolaşımı

İş kurma hakkı

Hizmetlerin serbest dolaşımı

Taşımacılık

Ekonomi

Ticaret politikalarının yakınlaştırılması

15

Geçiş Dönemi (1971-1973)

Ekonomik Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka, AB'ye üye oluyor. • AET [AB], EFTA üyeleri ile serbest ticaret anlaşması yapıyor. • AET [AB], 91 ülkeye gümrük indirimleri uyguluyor. • AET [AB], Akdeniz ülkeleri ile kapsamlı ticaret anlaşmaları yapıyor.
Siyasi Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye: 12 Mart 1971 askeri darbesi oluyor. • AET [AB]: Demokrasi ve insan hakları vurgusu başlıyor.
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye, Katma Protokolü değiştirmek istiyor. • AET [AB], bir ölçüde esnetmekle yetiniyor. • 30 Haziran 1973: Tamamlayıcı Protokol imzalanıyor.

16

Geçiş Dönemi (1974-1976)

İlişkiler, 5
nedenle
gerginleşmiştir:

Türkiye, 1974'te Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmuştur.

Tamamlayıcı Protokol Türkiye'yi tatmin etmemiş, dış ticaret açığı artmıştır.

Türk işçilerinin serbest dolaşımı belirsiz kalmıştır.

Birleşik Krallık, pamuk ipliği ithalatına ek kısıtlamalar getirmiştir.

Yunanistan, 12 Haziran 1975'te AET'ye [AB'ye] tam üyelik için başvurmuştur.

17

Geçiş Dönemi (1976-1980)

Aralık 1976

Türkiye, Katma
Protokol'den doğan
yükümlülüklerini 1 yıl
süreyle erteledi. (60(1))

Şubat 1980

Türkiye, AET'ye
[AB'ye] tam üyelik
başvurusu yapmaya
niyetlendi.

Aralık 1978

Türkiye, AET'ye
[AB'ye] olan
yükümlülüklerini
askıya aldı.

12 Eylül
1980

Türkiye'de
askeri darbe
olmuştur.

18

Geçiş Dönemi (1980-1983)

12 Eylül 1980 Darbesinin Yansımaları

- Türkiye: Batı'nın siyasi ve ekonomik desteği önemsendi.
- (Türkiye: Yunanistan'ın NATO üyeliği veto edilmedi.)
- AB: ilk başta sert bir tepki verilmedi.
- (AB üyeleri: Ekim 1980'den itibaren Türk'lere vize uygulaması başladı.)

Yunanistan'ın AB üyesi olmasının (1981) Yansımaları

- Psikolojik mağlubiyet
- Yunanistan'ın mali yardımı veto ihtimali
- Yunanistan'ın ikili sorunları AB'ye taşıma ihtimali

19

Geçiş Dönemi (1983-1986)

6 Kasım 1983: Seçimler ile
Turgut Özal iktidara geldi.

1 Aralık 1984: Türkiye, AB'ye tam üyelik
için başvuracak açıklaması yapıldı.

AB ile ilişkilerde
«normalleşme» hedeflendi

Bu dönemdeki sıkıntılar

Yunanistan
köstek oluyor.

Almanya
işçilerin serbest
dolaşımını
istemiyor.

AB üyesi
devletler bunu
«zamansız»
buldu.

Ortaklık
Konseyi,
Bakanlar
düzeyinde
toplanmıyordu.

Almanya,
işçilerin serbest
dolaşımına net
biçimde
karşıydı.

20

14 Nisan 1987
Türkiye, AET'ye [AB'ye]
üyelik için başvurur.

Geçiş Dönemi (1989-1990)

18 Aralık 1989:
Komisyonun
Türkiye'nin
başvurusu ile ilgili
Görüşü

- Başvuru «askıya alınsın»
- Yazılı Nedenler
 - Türkiye: Ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan hazır değil...
 - AB: Kendi iç meseleleri var...
- Örtülü Nedenler
 - Soğuk savaş sona eriyor.
 - AB, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini radara alıyor.
 - Kültürel farklılık öne çıkartılıyor.
- Öneri: Ortaklık ilişkisi geliştirilsin.

5 Şubat 1990

- Bakanlar Konseyi Komisyonun görüşünü benimsedi.

21

1990'lı Yıllar: Türkiye ile AB İlişkilerine Damga Vuran 6 Gelişme

Orta ve Doğu Avrupa
Ülkeleri

- AB, bu ülkeleri Avrupa bütünleşmesine katmak istiyordu.

Ekonomik ve Parasal
Birlik ile Siyasi Birlik

- AB, kendi içinde daha çok derinleşmek istiyordu.

Siyasal Bütünleşme

- Kimlik, kültür, aidiyet soruları doğurdu.

İnsan Hakları

- AB ve üyesi devletlerin uluslararası ilişkilerinde önemini arttırdı.

Türkiye'nin
meseleleri

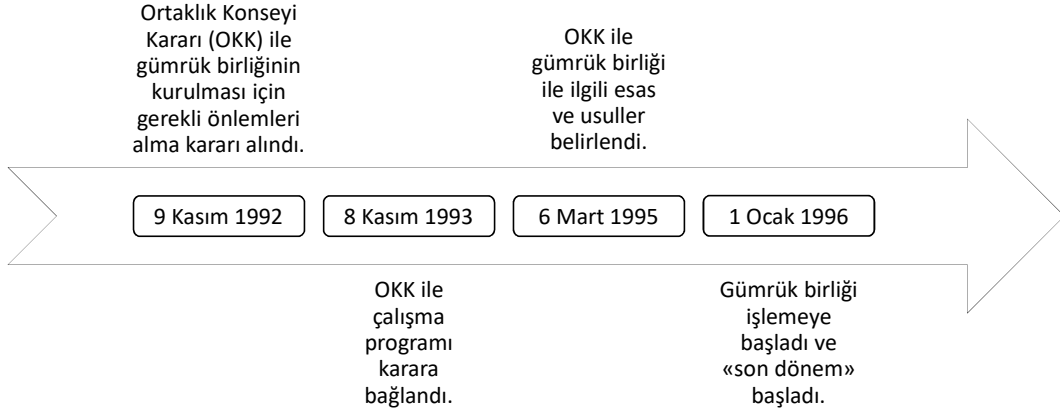
- Ör: PKK terörü, Yunanistan ve Kıbrıs ile yaşanan anlaşmazlıklar AB ilişkilerini etkiledi.

Yaklaşım farklılığı

- Türkiye: Her adım AB üyeliği içindir.
- AB: Her adım ortaklık ilişkisi içindedir.

22

Geçiş Döneminden Son Döneme (1992-1995)

23

İlgili Maddeler

24

Ankara Anlaşması md. 10

1. Anlaşma'nın 2. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen gümrük birliği, mal alışverişlerinin tümünü kapsar.

2. Gümrük Birliği

- Topluluk üyesi Devletlerle Türkiye arasında, ithalâta olduğu gibi ihracatta gümrük vergileri ve eşit etkili resimlerin ve miktar kısıtlamalarının, milli üretime, Anlaşmanın hedeflerine aykırı bir koruma sağlamayı gözetilen eşit etkili başka her türlü tedbirin yasaklanmasını

- Türkiye'nin üçüncü memleketlerle ilişkilerinde Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesi'nin kabulünü ve Toplulukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata yaklaşmayı kapsar.

Ankara Anlaşması md. 12

Âkit Taraflar, aralarında serbest işçi akımını kademeli olarak gerçekleştirmek için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 48, 49 ve 50. maddelerinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 13

Âkit Taraflar, yerleşme serbestliği kısıtlamalarını aralarında kaldırmak için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 52 ilâ 56. (Dahil) maddeleri ile 58. maddesinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 14

Âkit Taraflar, hizmet edimi serbestliği kısıtlamalarını aralarında kaldırmak için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 55, 56 ve 58 ilâ 65. (Dahil) maddelerinden esinlenmekte uyuşmuştur.

Ankara Anlaşması md. 28

Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran Antlaşmadan doğan yükümlerin tümünün Türkiye'ce üstlenebileceğini gösterdiğinde, âkit taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını inceler.

29

Katma Protokol md. 60(1)

Türk ekonomisinin bir faaliyet sektörünü veya dış mali istikrarını tehlikeye düşürecek ciddi bozukluklar ortaya çıkar veya Türkiye'nin bir bölgesinin ekonomik durumunun bozulması şeklinde güçlükler belirirse, Türkiye gerekli korunma tedbirlerini alabilir.

Bu tedbirler ve bunların uygulama usulleri Ortaklık Konseyi'ne geciktirmeksizin bildirilir.

30